

Amerikaanse vangrails in wankele staat

De Amerikaanse democratie ligt steviger op de weg dan velen vreesden, getuige de uitslag van de Midterms. Toch verhuult de uitslag de nodige problemen.

Het Trumpisme heeft weliswaar een tik gekregen bij de Midterms, maar de beweging is verre van knock-out. De Amerikaanse democratie is nog altijd kwetsbaar.

Steven Levitsky en Lucan A. Way schreven twintig jaar geleden al over de opkomst van wat zij 'competitive authoritarianism' noemen. In landen waar een dergelijke vorm van bestuur van kracht is, zijn formele democratische instituties wel degelijk aanwezig en worden deze ook als fundamentele middelen gezien voor het verkrijgen en uitvoeren van politieke autoriteit, maar de machthebbers schenden de regels en instituties (denk aan electorale processen, de wetgevende instituties, de rechtspraak en de media) zodanig, dat zo'n regime eigenlijk niet meer voldoet aan de gangbare minimale standaarden van een democratie. Levitsky en Way verkondigden in 2020 dan ook: 'Competitive authoritarianism is not only thriving, but inching westward. No democracy can be taken for granted.'

De vangrails die de Amerikaanse democratie op de weg houden, zijn gaan eroderen, zoals onder meer blijkt uit de eindeloze juridische procedures om verkiezingsresultaten aan te vechten, het wegvallende vertrouwen in instituten als de media en het Congres, en natuurlijk de bestorming van het Capitool en de lauwe reactie daarop vanuit Republikeinse hoek. Verschillende organisaties die het democratische gehalte van landen meten, waaronder het Freedom House, de Economist Intelligence Unit en het International Institute for Democracy and Electoral Assistance, hebben de Verenigde Staten dan ook steeds minder punten toebedeeld.

Ondanks het afglijden op de democratiseringsranglijstjes ziet de VS zichzelf nog altijd als de democratie zonder gelijke, waarbij de mythes over het Amerikaans exceptionalisme de boventoon blijven voeren en Amerikanen zichzelf graag neerzetten als de enigen die democratie en vrijheid over de wereld kunnen verspreiden.

Gezien de binnenlandse politieke ontwikkelingen is Amerika misschien niet op weg naar autocratie, maar chronische politieke instabiliteit en onvoorspelbaarheid dreigen zeker.

Het westerse dan wel Amerikaanse model bestaat in wezen uit twee fundamenten: economische vrijheid en democratie. De VS kon de wereld vele decennia, ondanks hypocrisie en de nodige fouten, met de overtuiging van het Amerikaanse exceptionalisme en de insteek van 'goed voorbeeld doet goed volgen', laten zien hoe een samenleving het beste vorm kon krijgen voor succes. De misschien naïeve verwachting was dat de hele wereld vanzelf één Groot-Amerika werd.

Maar het aanzien van het Amerikaanse model heeft behoorlijke averij opgelopen door de Grote Financiële Crisis van 2008/2009, door het geweld in de Amerikaanse samenleving, door grote en groeiende ongelijkheid, door de verkiezing van Donald Trump en door de sowieso soms beschamende gang van zaken rondom verkiezingen. Alternatieve samenlevingsmodellen, zoals die van Singapore en China, krijgen daardoor kansen voor een opmars, waarbij Beijing kan pochen dat het binnen enkele decennia honderden miljoenen Chinezen uit de armoede heeft gehaald zonder het Amerikaanse kapitalistische democratische model te omarmen.

Bij de Midterms heeft de Amerikaanse zogenaamde exhausted majority weliswaar flink van zich laten horen en Amerika voorlopig behoed voor een vrije val in het diepe, maar de vangrails zijn zeker niet op orde. Amerika heeft nog altijd een Trumpisme-probleem, dat de komende jaren de vooruitzichten voor de dollar en Amerikaanse aandelen en obligaties negatief kan beïnvloeden.

Daarbij geldt dat als Amerika wiebelt, de wereldeconomie nog altijd wankelt, want de VS blijft een politieke, militaire en economische supermacht. Een wankel en onzeker Amerika zal eerder angstvallig proberen te voorkomen dat China langszij komt dan dat het vanuit een positie van kracht handreikingen doet en gezamenlijk, zo goed en kwaad als het gaat, de troon probeert te delen. ■

Door **Andy Langenkamp**, Senior Political Analyst bij ECR Research